

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Linus Larsson

Utrotningshotade landområden

Folkrättsliga konsekvenser vid ö-staters förlust av territorium

LAGF03 Rättsvetenskaplig uppsats

Kandidatuppsats på juristprogrammet
15 högskolepoäng

Handledare: Marja-Liisa Öberg

Termin: VT 2021

Innehåll

SUMMARY	1
FÖRORD	5
FÖRKORTNINGAR	6
1 INLEDNING	7
1.1 Frågeställningar och avgränsningar	8
1.1.1 Frågeställning	8
1.1.2 Avgränsningar	8
1.2 Metod och Material	8
1.3 Forskningsläge	9
1.4 Disposition	10
2 EN STATS FÖDELSE	11
2.1 Generella krav	11
2.1.1 Montevideokonventionen	11
2.1.2 Population	11
2.1.3 Territorium	11
2.1.4 Regering	12
2.1.5 Internationella relationer	12
2.2 Stater på den internationella arenan	12
3 EN STATS UPPHÖRANDE	14
3.1 Historiska sätt för staters upphörande	14
3.1.1 Erövring	14
3.1.2 Absorbering	14
3.1.3 Sammanslagning	14
3.1.4 Fördelning	15
3.2 Montevideokonventionen <i>e contrario</i>	16
3.3 Konsekvenser vid höjd havsnivå	16
4 EN STATS FORTLEVANDE	17
4.1 En territorielös medborgarstat	17
4.2 Fortsatt representation i FN	18

4.3	Statsskapets kontinuitet	18
5	ÖVERSVÄMMADE BASLINJER?	20
5.1	Ledpunkter i UNCLOS	20
5.1.1	Baslinjen	20
5.1.2	Inre vatten samt territorialhav	20
5.1.3	Exklusiv ekonomisk zon (EEZ)	21
5.1.4	Kontinentalsockeln	21
5.2	Definitionen av öar	21
5.3	Definitionen av rocks	22
5.4	Rådande debatt kring gränsdragningen mellan en ö och en rock	22
5.4.1	Tolkningar av Artikel 121 para. 3 i UNCLOS	24
5.4.2	Regler för tolkning av konventioner	24
5.5	Artificiella öar	25
5.6	Förstärkning av tilltänkta öar	25
5.7	När upphör en ö?	26
5.8	Situationen utanför UNCLOS	27
6	ANALYS	29
7	SLUTSATS	32
	KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	33

Summary

The global arena is dominated by states. The existence of a state is regulated in the Montevideo Convention on the Rights of States. There does however seem, that in the desire to follow this convention, a definitive opinion that states losing one of the criteria set up by the convention, also means losing their statehood, as a Montevideo Convention *e contrario*, if you will. One of these four criteria is the criteria for territory – but what if the territory no longer exists? There is a fear that the sea level rise may bring this criterion into play for island-states. And what is to happen with the maritime resources of these states, regarding the maritime zones which they are entitled to?

This thesis examines the criteria the Montevideo Convention has erected for the existence of a state, and briefly highlights why it is desirable to be a state in the global arena. The case brought forward is one made based on the fact that the global arena has been made for states, it is only states that may vote in the general assembly and the conventions are made with states in mind.

Moreover, the thesis examines historical ways that states have ceased to exist, in a timespan spanning from the foundation of the UN to our day. These examples are shown to be made of free will, such as mergers, or consist of rump-states filling up the void left on the territory of the mother-state, such as the partition of Yugoslavia, or in one case, a hostile seizure of territory. Furthermore, it is established that no states have ceased to be without at least one other state being complicit in it one way or another. This goes to show that the Montevideo Convention *e contrario* still is a theoretical interpretation of the Convention, even though it seems to have won acceptance. It is furthermore established that the consequence of heightened sea-levels could be that the Montevideo Convention *e contrario* will be used to invalidate the island-nations statehood, if they lose their territory or their population.

It is also confirmed that there is a solid support for states in the fact that they in the customary law are presumed to never perish. It is however also confirmed that they despite this presumption still will not be seen as “enough” states in the international context to retain their right to vote and participate in the general assembly, if they are not territorial. Suggestions of alternative stateship-solutions found in the legal doctrine is also presented, such as a suggestion of a state retaining their stateship although involuntarily exiled from their homeland.

Lastly, the article 121 of UNCLOS is problematized in its definition of what is an island and what is not, and the debate on where this line should be drawn is briefly discussed. It is obvious that the legal doctrine is ambiguous, and that there is reason to discuss the withdrawal from UNCLOS as a favorable course of action, to be able to continue to claim the EEZ that may be deprived off of them due to the rising sea-levels and the following degradation of their islands into rocks.

The conclusion is that the island-nations situation is threatened, and that their stateship may be in danger of being seized from them when their territory is lost, if the international community doesn't find a solution to the problem, as the chance for a loophole seems to be quite slim.

Sammanfattning

Den internationella arenan domineras av stater. Staters existens är befäst i sedvanerätten genom Montevideokonventionen. Det har dock i iveren att hålla sig fast vid denna uppstått en uppfattning om att de kriterierna som krävs för att något kan anses vara en stat, också blir gällande *e contrario* i hänsyn till när stater ska anses upphöra att existera. En av de fyra kriterierna är kriteriet om territorium, men vad händer när territoriet inte längre finns? Det är en reell risk, när ett öga riktas mot ö-staterna och de klimatförändringar som för med sig en förhöjd havsnivå. Och vad händer med staternas resurser, i hänsyn till de maritima zonerna de nyttjar?

Denna uppsats undersöker kraven som Montevideokonventionen har satt ut för att en stat ska anses existera, och lyfter kort varför det är åtråvärt att vara en stat på den internationella arenan. Det förs fram att den största anledningen är att den internationella arenan är skapt för stater, det är enbart stater som får rösta och konventionerna är skapta med stater i åtanke.

Vidare undersöks sätt som stater har upphört att existera historiskt sett, i ett tidsspann från vår dag till FN:s grundande. Det visar sig att alla exempel antingen är frivilliga, såsom sammanslagningar, eller består av att restsstater fyller det vakuum som lämnas efter den ursprungliga staten, såsom sker i splittringen av Jugoslavien, eller att en stat handgripligen annekterar en annan stats territorium medelst våld. Vidare konstateras att inga stater upphört att existera utan att minst en annan stat varit inblandad i skeendet. Detta betyder att Montevideokonventionen *e contrario* fortfarande är en teoretisk tolkning av situationen, trots att den är den gällande. Det konstateras också att konsekvensen av förhöjda havsnivåer kan få följden att Montevideokonventionen *e contrario* kommer att nyttjas för att beröva ö-stater som kan komma att mista sitt territorium eller befolkning, deras statskap.

Det bekräftas också att det finns ett gediget skydd för stater i form av ett antagande att de aldrig går under – men det konstateras även att de trots detta inte kan räknas som stater, och inte kommer kunna rösta, om de inte igen får territorium. Förslag på alternativa former av statsskap som återfinns i doktrinen lyftes även upp, bland annat ett förslag på en exilstat.

Slutligen problematiseras även artikel 121 i UNCLOS och dess definition av vad som är öar och inte, och diskussionen om var gränsen går för dessa belyses kort. Det framgår att doktrinen är tvetydig, och att det finns fog i att tolka ett utträde ur UNCLOS som ett eventuell fördelaktigt beslut i syfte att fortsatt kunna göra hävd på EEZ som kan berövas ö-staterna till följd av havsnivåhöjningen och den efterföljande nedgraderingen av deras öar till rocks.

Slutsatsen är att ö-staternas situation är hotad, och att deras statsskap kan komma att tas ifrån dem vid förlusten av deras territorium, om inte det internationella samfundet på något sätt utformar en lösning på problemet, då det inte finns några luckor för ö-stater att nyttja i dagsläget.

Förord

Denna uppsats har skrivits med skräckblandad förtjusning. Förtjusning för att jag av högst oklar anledning funnit ett intresse för havsrätten som jag misstänker att jag är ungefär ensam i världen om att ha, samtidigt som det varit skräckblandat av flera olika anledningar. Situationen är fruktansvärt oklar, och doktrinen skiljer sig åt på flera ställen. Det råder ingen samsyn på ett för kuststater väldigt centralt område, det vill säga artikel 121 i UNCLOS, och konsekvenserna av det kan komma att bäras av åtskilliga miljoner medborgare på redan hotade ö-stater. Lägg på detta att uppsatsen skrivs under en pandemi med en författare som är i stort sett beroende av en studieplats på campus för att få något gjort, så är det ett under att jag lyckats ta mig hela vägen fram. Men här är jag, och här är uppsatsen. Innan jag börjar tacka en herrans massa folk vill jag bara påpeka att eventuella fel i uppsatsen som förekommer enkom är ett resultat av mig, och bör inte på något sätt reflekteras på nedan människor.

Jag vill rikta ett varmt tack till Daria Davitti och Richard Barnes, som båda tog sig tid ur sina dagar att svara på en stackars student som hörde av sig till dem i jakt på inspiration till en frågeställning om UNCLOS, de båda återkom med lysande rekommendationer, och har därigenom varit outhärliga för uppsatsen.

Jag vill även rikta ett tack till handledaren Marja-Liisa Öberg, som med tålamod riktat om mig om jag börjat gräva mig ner i träsk som antingen var enbart politiska frågor eller var forum för avsevärt längre avhandlingar. Ett tack måste även ges till Robin Reimers och Erica Lager, som bidragit med grammatisk korrekthet och makulering av tankestreck, respektive juridisk know-how.

Tack riktas även till mina vänner John Österberg och Cesar Örvall som på sina egna sätt sett till att jag i tid lyckats skriva min uppsats på ett korrekt sätt. Slutligen riktas ett tack till hjältarna på Juridicum som lyckades skrapa ihop 10 läsplatser i tysta läsesalen, så att jag efter lång exil på LTH:s studiecentrum fått sätta mig på det ställe där jag är som mest produktiv.

Förkortningar

UNCLOS	United Nations Convention on the Law of the Sea
EEZ	Extended Economic Zone
ICJ	International Court of Justice
FN	Förenta nationerna
DDR	Deutsche Demokratische Republik
BRD	Bundesrepublik Deutschland
ILC	International Law Commission
IHO	International Hydrographic Organization
GTKH	Genèvekonventionen om territorialhavet och den angränsande zonen

1 Inledning

Att havsnivån stiger är inte en överraskning för de allra flesta. Denna utveckling har observerats under en lång tid, och är underbyggd av decennier av gedigen forskning på ämnet. Konsekvenser för utrotningshotade djurarter och växter används ofta som argument för att väcka intresse för frågan, men det finns även andra aspekter.

I vår värld finns det flertalet ö-stater som, likt namnet förtäljer, är baserade på öar. Dessa stater avnjuter en extensiv rätt till att bruka de resurser som återfinns i och under havet, vilka är dem juridiskt tillskansade genom UNCLOS.

När då havsnivån stiger, finns en reell risk att ett antal av dessa öar som staterna består av översvämmas och permanent hamnar under vatten. Kan staten då fortfarande hävda sin rätt till sina gamla fiskevatten? Och vad händer när havsnivån stiger så pass mycket att ö-nationens öar blir obeboeliga till följd av att saltvatten tränger in i vattenreservoarerna och förstör den odlingsbara marken? Kommer det rentav bli så att dessa ö-stater, likt de utsatta djurarterna och växterna, blir utrotningshotade?

Syftet med uppsatsen är att få en klar bild av hur denna situation ter sig i den befintliga internationella rätten, och att belysa de risker som kan finnas för ö-nationerna i vår tid.

1.1 Frågeställningar och avgränsningar

1.1.1 Frågeställning

Min frågeställning lyder: Vilka konsekvenser medför förlorandet av territorium för en ö-stats existens?

För att göra denna fråga svarbar har jag delat upp denna i delfrågor. Dessa är som följande:

1. Vad krävs för att en stat ska anses existera?
2. Kan en stat överleva efter att territoriet försvunnit?
3. Vad händer med ö-statens rätt till maritima resurser när en del av territoriet går förlorat?

1.1.2 Avgränsningar

Eftersom uppsatsen har en begränsad omfattning har jag valt att avgränsa den till enbart rudimentära undersökningar om statsskapets beskaffning och form i de första två delfrågorna. Statsskap är den mest fundamentala frågan på internationell nivå, och var sak som tas upp i denna uppsats hade kunnat stå på egen hand som ett examensarbete, men ytan är knapp. Den tredje frågan har besvarats utifrån föreställningen att den tilltänkta ö-staten ska ha ratificerat UNCLOS. Den internationella sedvanerätten har på grund av uppsatsens begränsade uppfattning inte tagits upp till den delen den förtjänar, men har fått en grundläggande presentation.

Jag har även varit tvungen att bortse från den unika situationen som återfinns på den internationella arenan, såsom situationen den Heliga Stolen eller Palestina befinner sig i, och bara ge exempel utifrån Malteserorden.

1.2 Metod och Material

Den metoden som jag kommer använda mig av är den rättsdogmatiska metoden. Den rättsdogmatiska metoden kan snabbast definieras av att den söker svaret på ett rättsligt problem bland rättskällorna, det vill säga exempelvis lagstiftning, rättspraxis och den så kallade rättsdogmatiskt

orienterade litteraturen.¹ Vikten i metoden ligger i auktoriteten i lagtext och i rättspraxis, och i den mån dessa är tvetydiga ska det iakttas argument från doktrinen.²

Jag kommer utifrån denna metod kritiskt granska rättskällor i form av traktat och i doktrinen för att bilda mig en uppfattning om hur rättsläget ligger i frågan, och identifiera de eventuella hål i rättsläget som kan tänkas finnas. De hål som jag identifierar kommer sedan att undersökas med hänsyn till de argument jag finner i doktrinen.

För att göra detta på bästa sätt har jag valt att hålla mig primärt till traktat, såsom UNCLOS, Montevideokonventionen och till viss del till VCLT. I de hål jag finner i dessa källor, kommer jag att ta hänsyn till argument från de källor jag funnit varit mest hänvisat till i doktrinen samt tidigare avhandlingar i ämnet, för att kunna analysera frågan i grunden.

Med tanke på ämnesvalet kommer jag att använda ett internationellt perspektiv. Frågor som rör sig kring stater är av karaktären internationella och folkrättsliga, och det är i den sfären som denna uppsats kommer att röra sig. Det ter sig därför naturligt att ha ett internationellt perspektiv på frågan, för att kunna skapa mig en så tydlig helhetsbild som möjligt.

1.3 Forskningsläge

Området som denna uppsats undersöker är inte utforskat. Det finns åtskilliga artiklar och avhandlingar om ämnet, varav några fått agera som startplatta för denna uppsats. Dessa andra arbeten har dock oftare än inte haft sin största vikt i hur statsskapet ska överleva vidare, i en alternativ, framtida form. Här tror jag att denna uppsats kan fylla en nisch som snarare riktar in sig på risken för att ö-staterna ska förlora delar av sitt EEZ, och därmed också stora delar av sitt ekonomiska liv, till följd av havsnivån. Denna uppsats bidrar även med en mer kritisk syn på området, där tidigare författare ofta haft en optimistisk syn på hur det internationella samfundet skulle komma att hantera situationen, snarare än att analysera det gällande rättsläget.

---

¹ Se Kleineman (2014) s. 21.

² Ibid. s. 28.

1.4 Disposition

Uppsatsen är uppbyggd på ett pedagogiskt sätt. För att kunna finna svaret på de första två delfrågorna kommer staters situation granskas i de första tre kapitlen: en stats födelse, en stats upphörande, samt en stats fortlevande. Jag kommer här med ett allmänt perspektiv behandla det första kapitlet, för att sedan kritiskt granska de kommande två med hänsyn till hur det gällande rättsläget hade hanterat en stat som förlorat en av sina statskriterier.

Det sista beskrivande kapitlet hanterar UNCLOS och hur ö-definitionen i densamma ter sig. Detta för att på ett gott sätt kunna besvara den tredje delfrågan. Efter de beskrivande kapitlen återfinns en analys av frågeställningen och de svar jag kommit fram till, och slutligen en slutsats där jag redogör kort för situationen och mina större slutsatser om ämnet.

2 En stats födelse

2.1 Generella krav

2.1.1 Montevideokonventionen

De förutsättningar som anses vara de för staters uppkomst mest framträdande³ togs fram vid Montevideokonventionen (om staters rättigheter och plikter 1933)⁴, och ställer upp följande krav för att något ska vara en stat:

1. Staten ska ha en permanent population
2. Staten ska ha ett definierat territorium
3. Staten ska ha en regering
4. Staten ska kunna ingå överenskommelser med andra stater

2.1.2 Population

En stat är den yttersta representanten för sina medborgare på den internationella arenan, och för att kunna vara detta behövs det uppenbarligen en population. Denna ska vara permanent, men ingen undre gräns för hur många medborgare en potentiell stat bör ha står att finna i doktrinen.⁵

2.1.3 Territorium

Att staten ska ha ett territorium är ett krav, men formen på territoriet är inte särskilt utvecklat. Territoriet behöver inte hänga ihop, se exempelvis Alaska och de 48 sammanhängande delstaterna i USA, och behöver inte vara särskilt stort: se exempelvis Monaco med sina 2 kvadratkilometer⁶. Det verkar alltså för statsskapets skull inte vara särskilt viktigt hur stort territoriet är eller hur det är uppdelat utan det viktiga är att det finns.

---

³ Se Henriksen (2019) s. 62.

⁴ Se Montevideo Convention on the Rights and Duties of States. Undertecknad den 26 december 1933, ikraftträd den 26 december 1934 LNTS vol. 165, s. 19

⁵ Crawford (2006) s. 52.

⁶ World Bank: Land area (sq. km) Monaco

<<https://data.worldbank.org/indicator/AG.LND.TOTL.K2?locations=MC>>

2.1.4 Regering

Det ska finnas en regering i denna nya potentiella stat. Den nuvarande ICJ-domaren James Crawford beskriver detta krav som ”central to its claim to statehood”⁷.

Denna punkt hör till viss del samman med kravet på territorium. Denna regering ska då kunna utöva makt och kontroll över territoriet, som antas vara del av staten. Det finns därför, enligt Crawford, goda anledningar till att anta att detta krav är det viktigaste av de alla, eftersom alla andra är avhängiga på detta.⁸

2.1.5 Internationella relationer

Regeringen som tidigare nämndes ska dessutom kunna sluta förbund och avtal med andra stater. Denna förmåga är dock på senare tid mer ifrågasatt, exempelvis Crawford menar att skapandet av internationella relationer snarare är en konsekvens av, än ett krav för, en stats statsskap.⁹

2.2 Stater på den internationella arenan

Den internationella arenan är primärt formad av stater, utefter stater, för stater. Det är stater som är den huvudsakliga aktören, både i framtagande av ny internationell lagstiftning och i ratificerande av densamma. Den internationella lagstiftningen i sig vänder sig allt som oftast även den till staterna. UNCLOS, som vi senare kommer återkomma till i denna uppsats, omnämner att den vänder sig till stater, inte minst i sin bestämmelse om EEZ. Den lyder:

The exclusive economic zone is an area beyond and adjacent to the territorial sea, subject to the specific legal regime established in this Part, under which the rights and jurisdiction of the coastal **State** [min fetmarkering] and the rights and freedoms of other **States** [min fetmarkering] are governed by the relevant provisions of this Convention.¹⁰

---

⁷ Se Crawford (2006) s. 55.

⁸ Ibid. (2006) s. 56.

⁹ Ibid. (2006) s. 61.

¹⁰ United Nations Convention on the Law of the Sea, SÖ 2000:1, art. 55.

Det finns alltså en god anledning till att det är eftertraktansvärt att vara en stat. Det är dessa subjekt som folkrätten vänder sig till och binder till varandra, och att vara en annan sorts objekt är att vara i underläge.

3 En stats upphörande

3.1 Historiska sätt för staters upphörande

Det finns ett antal olika former som kan anses vara historiska sätt för stater att upphöra. Detta är sätt som stater under det senaste århundradet har gått under, och upphört att existera. Av dessa är inga direkt klimatrelaterade, utan har nästan uteslutande anledningar grundade i internationella relationer.

3.1.1 Erövring

En stat kan bli erövrade av en fiendlig stat. Detta är inte en lösning som är förenlig med den internationella doktrinen i grunden då det exempelvis förekommer ett våldsförbud som en grundläggande del av FN-stadgan. Däremot har det accepterats att om en nation har erövrats och det internationella samfundet inte har reagerat nämnvärt på det, så har den staten också gått under. Ett exempel är Indiens erövring av Hyderabad år 1948.¹¹

3.1.2 Absorbering

En stat kan också välja att gå ihop med en annan stat, och då frivilligt välja att upplösas in i den andra statens struktur. Ett exempel på ett sådant här beslut är när DDR frivilligt absorberades av BRD. Absorberingen innebar i stort helt enkelt att BRD blev större, och behöll sin internationella identitet, medan DDR upphörde att existera helt.¹²

3.1.3 Sammanslagning

Två stater kan även välja att gå samman. De båda staterna upphör då att existera, och ett nytt rättssubjekt i internationell rätt uppkommer. Ett exempel på detta fall är sammanslagningen av staterna Nordyemen och Sydyemen 1990 som bildade den gemensamma staten Yemen.¹³ De tidigare staternas

---

¹¹ Jfr Crawford (2006) s. 74.

¹² Ibid. s. 705.

¹³ Ibid. s. 705 f.

internationella åtaganden och traktat fortsatte gälla förhållandevis till sina gamla områden, och staten behövde inte ansöka på nytt till internationella organisationer, utan tog över sina föregångares platser som en enda stat i exempelvis FN.¹⁴

3.1.4 Fördelning

3.1.4.1 Frivillig fördelning

Stater kan också välja att upplösa sig själva och istället skapa flera stater ur moderstaten. Ett exempel på detta förfarande var uppdelningen av Tjeckoslovakien, som årsskiftet 1992–1993 upphörde att existera och istället delades i Tjeckien och Slovakien.¹⁵ Båda stater sökte medlemskap på nytt i de internationella organisationerna.

3.1.4.2 Ofrivillig fördelning

Den ovan nämnda fördelningen av stater kan även ske utan den så kallade moderstatens tillstånd. Ett exempel på detta är fördelningen av det forna Jugoslavien. Fram till 2000 gjorde en av staterna, sedermera Serbien och Montenegro, hävd på att vara fortsättningen av det forna Jugoslavien i juridisk och politisk mening. De blev då istället rekommenderade av FN:s säkerhetsråd att istället söka medlemskap på nytt. Crawford teoretiserar i att utfallet hade kunnat vara annorlunda, om inte blivande Serbien och Montenegro hade beblandat sig i inbördeskrig i de närliggande länderna.¹⁶

Detta kan jämföras med Sovjetunionens fördelning, där Ryssland erkänns som den rättmätiga efterföljaren till Sovjetunionen i traktat och medlemskap, och inträdde därför också rollen bland annat som permanent medlem i FN:s säkerhetsråd.¹⁷ Här godkände dock den stora majoriteten av Sovjetunionens efterblivande stater Rysslands övertagande av manteln, vilket gjorde det enklare för Ryssland att hävda detsamma på den internationella arenan.¹⁸

---

¹⁴ Jfr Crawford (2006) s. 705 f.

¹⁵ Ibid. s. 706.

¹⁶ Ibid. s. 707–710.

¹⁷ Ibid. s. 705.

¹⁸ Se Shaw (2014) s. 151 f.

3.2 Montevideokonventionen *e contrario*

Kravet att en stat nödvändigtvis måste uppfylla den i kapitel 2.1 nämnda definitionen är omdiskuterad i doktrinen på området. Att en stat är nödgad att uppehålla kriterierna argumenteras för av bland annat Craven som menar att existensen av vissa kriterier för att en stat ska existera, logiskt sett också borde betyda att dessa kriterier även är gällande för statens upphörande.¹⁹ Detta betyder enligt Craven att ett frånfälle av befolkning på grund av massmigration till andra territorier, att en förlust av allt territorium till följd av höjd havsnivå, eller att en längre tid under anarki plågat staten alla är exempel på händelser som kan tänkas leda till att en stat inte längre lever upp till 1933 års Montevideokonventions utsatta kriterier, och därmed inte längre bör räknas som en stat.²⁰

3.3 Konsekvenser vid höjd havsnivå

En applicering av Montevideokonventionen *e contrario* kan innebära en dödsdom för hotade ö-stater. De kan då enligt dessa kriterier förlora sin status som stat genom att territoriet helt enkelt upphör när havsnivån nått högt nog för att täcka hela landmassan vid högt tidvatten. Ett mycket tidigare problem som är lika relevant för denna frågeställning är dock det troliga utfallet att öarnas basala naturresurser, såsom vattenreservoarer och bördigt jordbruksland, kommer att rubbas och slås ut av de stigande vattennivåerna tillsammans med flertalet bostäder, långt innan ön försvinner i vattnet. Detta skulle leda till, och har lett till²¹, att invånarna på ön skulle fly sina hem och tvingas bli klimatflyktingar. Detta skulle sätta i spel det första kriteriet i Montevideokonventionen, eftersom den permanenta populationen tvingats lämna territoriet, och staterna skulle få anses ha upphört att existera, enligt Cravens definition.

---

¹⁹ Se Craven (1998) s. 159.

²⁰ Ibid.

²¹ Se Geoffrey Lean, "Disappearing World: Global Warming Claims Tropical Island", The Independent, 24 December 2006 <<https://www.independent.co.uk/climate-change/news/disappearing-world-global-warming-claims-tropical-island-5331748.html>>, (besökt 2021-05-19).

4 En stats fortlevande

4.1 En territoriell medborgarstat

Alternativ till staters upplösande vid förlust av sitt territorium har lyfts av forskare i doktrinen. Burkett²² och Rayfuse²³ har lyft förslag på en alternativ form av stat som existerar utanför sin ”naturliga plats”, där Rayfuse föreslår en form av decentraliserad regering vald av de röstberättigade medborgarna i staten, där regeringen å befolkningens vägnar hanterar statens tillgångar.²⁴ Denna regering skulle då tjäna till att upprätthålla statens åtaganden och deltaganden vid internationella möten och överenskommelser, och även tjäna som en garant för att sina medborgare skulle få sina rättigheter skyddade i de nya staterna de befinner sig i.

Det finns ett intresse för en sådan lösning hos de hotade staterna. Exempelvis så har Tuvalu försökt att forma en överenskommelse med Australien, där Australien skulle förplikta sig att ta emot Tuvalus befolkning, men tillåta Tuvalus regering att fortsätta verka som normalt inom Australiens gränser.²⁵ Detta alternativ verkar dock inte framstå som särskilt lockande för en eventuell värdstat, då Australien nekade detta förslag.²⁶

Ett liknande förslag har presenterats även för Nya Zeeland, men de var enbart villiga att ta emot 75 tuvaluanska medborgare om året över ett tidsspänn på 30 år.²⁷ Även med hänsyn till Tuvalus relativt ringa population, cirka 11000 medborgare²⁸, är det en definitiv minoritet som hade fått denna chans.

De hotade staterna kan alltså inte anses vara beredda om ett av kriterierna skulle falla omgående, och den internationella rätten har inte berett ett alternativ likt det Burkett och Rayfuse presenterar. En territoriell medborgarstat är alltså inte något som är realistiskt i dagsläget.

---

²² Se Burkett (2011) s. 345–374.

²³ Se Rayfuse (2011) s. 281–287.

²⁴ Ibid. s. 286.

²⁵ Se Rayfuse (2009) s. 12.

²⁶ Ibid. s. 9.

²⁷ Att nämnas bör att Nya Zeeland även utställde krav, såsom att immigranten skulle vara under 45 år och vid god hälsa. Se Rayfuse (2009) s. 12.

²⁸ World Bank: Population, total – Tuvalu

<<https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL?locations=TV>> (besökt 2021-05-24).

4.2 Fortsatt representation i FN

Något som kan vara överraskande är att problemet som ö-staterna eventuellt står inför har stora likheter med något som inträffade för lite mer än 200 år sedan, då den så kallade Malteserorden²⁹ förlorade kontrollen över Malta.

Denna orden håller än idag diplomatiska relationer med flera länder, samt har en regering, och räknas traditionellt som ett rättssubjekt under internationell rätt.³⁰ Detta trots att Malteserorden rent strikt inte har ett traditionellt landområde som en kan tänka sig att en stat ska ha. Deras territorier sträcker sig rentav i vår tid enbart till ett antal byggnader i Rom och på Malta, som givits statusen av exterritorialitet av respektive stat som byggnaderna befinner sig i. Malteserorden har dessutom ett säte i FN, i form av permanenta observatörer.

Detta ger stöd för en tanke om ett fortlevande av staten på åtminstone den internationella arenan. Möjligheten är god för att det som är kvar av staten kommer att kunna delta i internationella överläggningar och komma med egna förslag.

Risken är dock att det blir i samma form som Malteserorden, och staten inte längre erkänns som en stat genom en applicering av Cravens Montevideokonvention *e contrario*, och får plats bland de permanenta observatörerna istället. Detta hade, som nämnts i kapitel 2.2, blivit en nedgradering i det internationella samfundet, men är bättre än att inte vara representerade alls.

4.3 Statsskapets kontinuitet

Det har vid vissa internationella fall talats om en eventuell kontinuitet för en stat. Ett exempel på en sådan situation är Österrike, som uppgick i Nazityskland 1938 och senare blev självständigt under de allierades kontroll 1945, då kapabel att återigen agera internationellt som om inget hade hänt,

---

²⁹ Malteserorden är en kort benämning för subjektet, det kompletta namnet lyder: Suveräna Militära Hospitalära Orden av Sankt Johannes av Jerusalem av Rhodos och av Malta.

³⁰ Jfr Burkett (2011) s. 356 f.

och anslöt sig då till de rättigheter och skyldigheter de haft som suverän stat innan anslutningen till Tyskland.³¹

Vad denna kontinuitet betyder är att det finns en presumtion för att en stat har svårt att gå under. Crawford lyfter att denna presumtion är gällande inte minst vid en temporär ockupation, eller som lydstat under en annan, om lydstaten fortsätter ha en egen distinkt juridisk personlighet.³² Han menar vidare att även ifall dessa situationer inte var gällande är presumtionen ändå generellt emot en tidigare etablerad stats utsläckande.³³ Det är först om statens organ legalt försvinner under en längre tid och inget internationellt intresse finns i att återskapa staten som dennas identitet kan anses ha gått förlorad.³⁴ Argumentet för att en stat ska ha upphört får anses vara ytterligare starkare om staten medvilligt har gått med på detta, såsom en så kallad sammanslagning.³⁵

Presumtionen för en stats fortlevnad förstärker sammantaget staternas rätt att i någon form kvarstanna på den internationella arenan.

---

³¹ Jfr Crawford (2006) s. 520 f.

³² Ibid. s. 700 f.

³³ Ibid. s. 701.

³⁴ Ibid. s. 701.

³⁵ Se kapitel 3.1.3.

5 Översvämmade baslinjer?

5.1 Ledpunkter i UNCLOS

En av de viktigaste funktionerna som UNCLOS reglerar är rätten till kuststater att göra anspråk på en så kallad baslinje längst sin kust. Utifrån denna baslinje kan sedan staten i fråga projicera ut olika typer av zoner i havet som staten kan utöva olika grader av jurisdiktion på. Baslinjen och tillhörande artiklar i UNCLOS presenteras nedan, med de olika zonerna i egna kapitel.

5.1.1 Baslinjen

Baslinjen är det som alla zoner utgår ifrån. Utgångspunkten för hur baslinjen ska ritas ut återfinns i UNCLOS art. 5, som ger att en baslinje ska ritas utifrån lågvattenlinjen, alltså en linje längs vattenkanten när vattnet står som lägst. Det finns dock även undantag till denna bestämmelse, exempelvis kan stater välja att rita så kallade raka baslinjer över områden. Detta regleras i artikel 7 para. 1 och 3 i UNCLOS. De raka baslinjerna ger nationer rätt att dra en rak linje över djupa inskott, såsom fjordar, eller ut till och längs med en serie öar, som ligger i kustens s.k. omedelbara närhet. Det kan dessutom tas hänsyn till särskilt betydelsefulla regionala eller ekonomiska intressen, vilket leder till att utmätningen av en baslinje kan ske relativt godtyckligt av kuststaten.

5.1.2 Inre vatten samt territorialhav

Inre vatten är det vatten i staten som är innanför baslinjen³⁶, och territorialhavet är den remsa av hav som går upp till 12 sjömil utanför baslinjen.³⁷ Dessa vatten har kuststaten total kontroll över, med undantag för de områden som artikel 17 i UNCLOS ger vika för. Dessa undantag har med passage av vattnen för främmande staters fartyg att göra, och inte inskränkande av de ekonomiska möjligheterna.

---

³⁶ UNCLOS, art. 8 para. 1.

³⁷ UNCLOS, art. 3.

5.1.3 Exklusiv ekonomisk zon (EEZ)

Den Exklusiva ekonomiska zonen är den på internationella arenan nyaste zonen. Den kom till först vid införandet av UNCLOS 1982, och ger kuststaterna rätt till utnyttjandet av resurserna i havet och på havsbotten upp till 200 sjömil utanför baslinjen.³⁸ Det är även enbart kuststaten som får lov att prospektera efter detsamma och uppföra eventuella strukturer i vattnet för dess exploatering. Denna rätt är även befast i den internationella sedvanerätten enligt den Internationella domstolen i Haag.³⁹

Denna zon är av vikt för flera av ö-staterna. Det är ofta här som ö-staterna kan kapitalisera på fiskbeståndet kring öarna och dra nytta av sin geografiska position.⁴⁰

5.1.4 Kontinentalsockeln

Efter 200 sjömil från baslinjen kan kuststaten göra gällande ytterligare anspråk om kontinentalsockeln fortsätter längre ut. Enligt artikel 76 i UNCLOS har nämligen kuststaterna rätt att göra anspråk på kontinentalsockeln antingen till 200 sjömil ut från baslinjen, eller så långt som kontinentalsockeln geologiskt sträcker sig, till kontinentalrandens slut. Detta betyder att staten kan hävda sin rätt till kontinentalsockeln även utanför den exklusiva ekonomiska zonen. Här begränsas dock nyttjandet av området ytterligare för kuststaten, som i detta fall enbart innehar rätten att nyttja resurserna på havsbotten, och inte vattenpelaren ovanför.⁴¹ Denna rätt är även befast i den internationella sedvanerätten enligt den Internationella domstolen i Haag.⁴²

5.2 Definitionen av öar

Eftersom en ö i UNCLOS ger rätt till en EEZ, som ger rätt till ett brett område staten kan bruka ekonomiskt, är det förståeligt att det ligger i nationers

---

³⁸ UNCLOS, art. 57.

³⁹ Se Linderfalk, m.fl. (2020) s. 73.

⁴⁰ Jfr Guilloreau & Campling & Robinson (2012) s. 2.

⁴¹ UNCLOS, art. 77.

⁴² Se Linderfalk, m.fl. (2020) s. 76.

intresse att göra gällande att de landområden i havet som nationen äger också är öar.

Det finns ett antal kriterier i UNCLOS artikel 121, samt doktrinen, för att klargöra vad en ö är. Det som gäller är att landmassan ska: (1) hänga ihop med havsbotten, (2) vara *terra firma* samt (3) ha en grad av kvarvarighet.⁴³

Detta innebär att om en ö skulle hamna under vattenytan av olika anledningar så upphör även dess status som ö; detta verkar även inbegripande fall då en ö hamnar under vatten *ibland* vid högt tidvatten.⁴⁴ Utöver detta krävs även att landmassan ska vara omgiven av vatten.

5.3 Definitionen av rocks

I paragraf 3 i artikel 121 regleras de landmassor i vatten som inte uppfyller kraven som ställs på en ö, men fortfarande har en yta ovanför vattnet vid högsta tidvattnet. Dessa kallas för ”rocks”. Enligt paragrafen kan inte en rock projicera ett EEZ, men UNCLOS ger fortfarande rätten att denna rock, om den är naturligt formad, projicerar en territorialhavszon samt en angränsande zon⁴⁵ där främmande skepp i territorialhavet enbart har rätt att passera fredligt. Att en landmassa definieras som en ”rock” i stället för en ö, inskränker alltså påtagligt på statens möjligheter att bruka resurserna kring den.

5.4 Rådande debatt kring gränsdragningen mellan en ö och en rock

UNCLOS, likt mycket i den internationella rätten, bygger på äldre konventioner och praxis. Regleringen som rör just öar i UNCLOS har rötter i en kodifikationskonvention under Nationernas förbund 1930, i vilken det antogs att en ö definierades som en landmassa som permanent var över den högsta tidvattennivån.⁴⁶ Denna definition hade inga inskränkningar i form av

---

⁴³ Se Song (2009) s. 165.

⁴⁴ Ibid. s. 165 f.

⁴⁵ UNCLOS, art. 121 para. 3 *e contrario*.

⁴⁶ Se Song (2009) s. 161.

”rocks” i texten, utan reglerade enbart öar, vilket ansågs vara landmassor över högsta tidvattnet, likt idag. Kritik mot denna vida tolkning av vad öar var fördes fram i doktrinen. Bland annat hävdade den franska juristen B. Gidel 1934 en åsikt som liknar den allmänt accepterade idag: nämligen att en ö är ett landområde permanent över högsta tidvattennivån, omringat av vatten och vars naturliga förutsättningar ger möjlighet för att uppehålla organiserade grupper av människor.⁴⁷

D.H.N. Johnson var även han inne på samma mening, och hävdade att så kallade ”mere pin-point rocks” inte skulle klassas som öar, då de knappast syns över havsytan i normala väderlägen.⁴⁸ Detta underbyggde han med att det bevisligen inte var staternas mening att öar som ligger under vatten vid högt tidvatten skulle räknas som öar i lagens mening. Det borde då inte heller vara önskvärt att mycket små landområden ska få klassas som öar, eftersom de knappast är mer ö-liknande.⁴⁹

Det fanns alltså redan på Nationernas förbunds tid en kritik bland jurister mot en vid tolkning av ö-begreppet.

Intressant dock är att ILC i sin kommentar till artikel 10 i denna konvention valde att fortsatt klassificera alla landmassor som stod över vattnet vid högsta tidvatten som öar.⁵⁰ Det finns därmed en tidig presumtion att om en nation kontrollerar ett landområde, om så bara en klippa som knappt syns över vattenytan vid högt tidvatten, så är klippan att räkna som en ö.

I den tredje havsrättskonferensen förde FN fram en kompromiss, som idag är den gällande formen av identifiering av ö. Ö-definitionen från Artikel 10 para. 1 i Genèvekonventionen angående territorialhavet och tilläggszonen kvarstod på så sätt att den utgjorde en grundstomme som klargjorde vad öar och rocks har gemensamt i geografisk form och lagliga rättigheter. Den breda definitionen blev dock utan rätten till det nya EEZ; den rätten avsmalnades genom tillägget av ett krav på att ön skulle kunna upprätthålla

---

⁴⁷ Jfr Soons (1974) s. 17-18.

⁴⁸ Se Van Dyke & Brooks (1983) s. 273.

⁴⁹ Ibid. s. 273.

⁵⁰ “An island is understood to be *any* [egen kursivering] area of land surrounded by water which, except in abnormal circumstances, is permanently above highwater mark. Consequently, the following are not considered islands and have no territorial sea: (i) Elevations which are above water at low tide only. ... (ii) Technical installations built on the sea-bed ...” ILC (1956) s. 270.

mänskligt liv eller eget ekonomiskt liv för att kunna projicera en EEZ och en rätt till kontinentalsockeln i para. 3.⁵¹ Bestämmelsen är dock fortfarande synnerligen vag. Detta kan härledas till att delegationerna på konferensen var oense om definitionen, och ofta hade egna förslag på olika definitioner av landmassor.⁵² Eftersom det fanns en vilja att påskynda processen och få konventionen godkänd de senare åren⁵³ så drevs konventionen igenom med en fortsatt vag definition på var gränsen går för vad som är en ö.

5.4.1 Tolkningar av Artikel 121 para. 3 i UNCLOS

3. Rocks which cannot sustain human habitation or economic life of their own shall have no exclusive economic zone or continental shelf.⁵⁴

Ett exempel på en strikt bokstavstolkning av paragrafen är att det bokstavligen talat måste vara en sten för att landmassan inte ska få vara en ö och få ett eget EEZ, då ordet rocks används. Det hade då kunnat vara möjligt för en ytterst liten och platt sandbank i vattnet att kunna passa in under para. 1 och då projicera en EEZ.

Denna åsikt är kritiserad – bland annat av Hodgson och Smith, som menar att ”it is fairly obvious that 'rock' is intended to refer to a small-sized island.”⁵⁵ De stöttar denna teori bland annat med det faktum att IHO:s minsta klassificering på öar har ett omfång på minst en kvadratkilometer. Detta är markant mycket större än vad som krävs om man ska gå enligt ovan bokstavstolkning, och vid applicering hade denna princip underkänt Japans hävd om EEZ vid Okinotorishima, som omnämns senare i kapitel 5.6.

5.4.2 Regler för tolkning av konventioner

Tolkningar av konventioner och efterföljande av dessa bör ske enligt Wienkonventionen om traktaträtt⁵⁶. Där framgår i art. 31 att ett traktat bör

---

⁵¹ Se lydelse i kapitel 5.1.7.1.

⁵² Se Van Dyke & Brooks (1983) s. 280–282.

⁵³ USA hade börjat att omvärdera sin ställning till UNCLOS. Ibid. s. 282.

⁵⁴ UNCLOS Art. 121 para. 3.

⁵⁵ Se Hodgson & Smith (1976) s. 230.

⁵⁶ Vienna Convention on the Law of Treaties, Wien 23 maj 1969, SÖ 1975:1.

tolkas i god tro i enlighet med vad den originella tanken och meningen med traktatets text var. Att anta att konventionen var menad att tillåta en sådan extensiv tolkning som ovan nämnda bokstavstolkning skulle vara är främmande menar Van Dyke och Brooks. De hävdar snarare att det inte är enligt med konventionen att hävda att ett fjärran stenblock i oceanen skulle kunna generera en EEZ för nationen som gör hävd på det. Enligt dessa är frågan huruvida ön kan projicera en EEZ beroende av öns förmåga att hantera en population människor som nyttjar de omkringliggande resurserna.⁵⁷

Med allt detta sagt, så är lagtexten fortfarande odefinierad, och det är alltså till kuststaternas fördel. Med den rådande oklarheten är det mycket enklare för exempelvis Kina och Japan att hävda att deras fjärran småöar projicerar ett EEZ, fastän de inte kan uppehålla liv.

5.5 Artificiella öar

Artificiella öar nekas öars rättigheter i UNCLOS enl. artikel 60 paragraf 8. Enligt Clive Symmons räknas inte förstärkningar av en befintlig ö för att förhindra den att sjunka under ytan som en omvandling av ön till en artificiell sådan.⁵⁸ Detta är dock inte något som är allmänt accepterat; Van Dyke menar exempelvis att den graden av förvandling som exempelvis Okinotorishima⁵⁹ undergått måste förstås som att man förändrat ett rev till ett en artificiell ö, vilka lyder under artikel 60 i UNCLOS.

5.6 Förstärkning av tilltänkta öar

Eftersom en ö enligt UNCLOS bär med sig rätten till en EEZ, till skillnad från en ”rock”, så är det såklart attraktivt för stater att göra gällande att en landmassa de har kontroll över, som ligger på en bra position i havet, är en ö och inte bara en ”rock”. Om havet i närområdet är rikt på naturresurser, är det ju då den staten som får ensamrätt på att nyttja dessa. Det uppstår dock ett problem när landmassan i fråga är så pass låg att den löper risk att bli

---

⁵⁷ Se Van Dyke & Brooks (1983) s. 286.

⁵⁸ Se Symmons (1995) s. 3.

⁵⁹ Se vidare i avsnitt 5.4.3.

översvämmad, vilket ett antal stater valt att motverka genom att förstärka den naturliga landmassan med konstgjort material.

Ett sådant fall är det i uppsatsen redan nämnda Okinotorishima. Japan har på dessa två små landmassor som enligt professor Jon Van Dyke beskrivits från början bestå av "...two eroding protrusions no larger than king-size beds"⁶⁰ börjat förstärka med artificiellt material. Japan har räknat ut att höjdskillnaden mellan Okinotorishima och havets högsta nivå minskar med en genomsnittlig takt på 1 cm per år, och vid högsta tidvattnet är den högsta punkten knappt 16 centimeter över havsytan.⁶¹ För att undvika öarnas nedsänkning i vatten, har Japan förstärkt dessa med titan och cement för att förhindra att vattnet når in, och översvämmar den naturliga delen av landmassan.⁶² Japan har därefter, efter kritik från Kina om att landmassan inte klassificeras som öar enligt art. 121 i UNCLOS, gjort ytterligare försök att bestyrka Okinotorishimas rätt. För att göra detta har Japan gjort försök att få en fiskeindustri att etablera sig runt öarna, och har uttalat sig om ambitionen att utvinna elkraft från vågkraftverk runt öarna.⁶³ ⁶⁴ Detta för att stärka argumentet för att det kommer stå att finna ekonomisk aktivitet på Okinotorishima, som hade gjort att landmassorna skulle få ett ekonomiskt liv, och då få räknas som öar.

5.7 När upphör en ö?

En stat kan inte göra gällande rätt till landområden som ligger under havet.⁶⁵ Kan staten inte göra gällande suveränitet över ett landområde, kan staten inte heller hävda rätten till det hav som landområdet hade fört med sig, enligt den internationella principen "The land dominates the sea".⁶⁶ Det är därför av intresse för kust- och ö-stater att förhindra detta från att ske. Med markområdets försvinnande under vattenytan försvinner inte bara rätten till

---

⁶⁰ Se Van Dyke, (1988).

⁶¹ Se Song (2009) s. 148–149.

⁶² Se Ibid. s. 158.

⁶³ Jfr The Ministry of Foreign Affairs of Japan: Press Conference 1 (Feb. 2005) <<http://www.mofa.go.jp/announce/press/2005/2/0201.html>>, (besökt 2021-05-24)

⁶⁴ Se Song (2009) s 159

⁶⁵ Jfr Ibid. s. 149.

⁶⁶ Se Ibid. s. 149.

EEZ, utan även de något smalare rättigheterna som hör samman med ett område som kan räknas som en ”rock”, även om den inte är bebodd.

Japan har uttryckt kritik mot 121 para. 3, och menar att denna paragraf är för att bestämma huruvida en rock kan ha en EEZ eller inte – inte för att bestämma om en rock är en ö eller ej.⁶⁷ Vidare är Okinotorishimaöarna, som tidigare omnämnts, numera bebodda, i alla fall enligt de 232 japaner som valt att folkbokföra sig på öarna.⁶⁸ Japan har även för att ytterligare stärka argumenten för en ö-status upprättat en fyr på en av öarna.

En rock kan som tidigare nämnt generera EEZ om landmassan innehar ett ekonomiskt liv eller är bebodd. Denna rätt torde dock också kunna försvinna,⁶⁹ ifall det ekonomiska intresset gör det. Detta menar Charney berör exempelvis guanoöar, som tidigare brutits för dess fyndigheter och nu lämnats ensamma. Det kvarstår nu inget ekonomiskt liv på öarna, och därmed projicerar dessa inte längre ett EEZ.

5.8 Situationen utanför UNCLOS

UNCLOS är en vitt ratificerad konvention. Knappt 170 av drygt 200 stater i världen har ratificerat den.⁷⁰ Även de staterna som inte har ratificerat den, kan tvingas ta hänsyn till den, eftersom bestämmelser ur UNCLOS ofta anses vara en del av den internationella sedvanerätten.⁷¹

Det som kan anses vara sedvanerätt i artikel 121 är de två första paragraferna; de som reglerar huruvida öar har territorialhav, samt vad som definierar en ö. Dessa paragrafer har sitt ursprung i 1958 års Genèvekonvention om territorialhav och tilläggszonen, som likt UNCLOS var i mycket en kodifiering av gällande sedvanerätt. Bestämmelserna har därefter respekterats

---

⁶⁷ Se Ibid. s. 159.

⁶⁸ Se The Japan Times: More registering disputed territories as official domicile < <https://www.japantimes.co.jp/news/2011/02/24/national/more-registering-disputed-territories-as-official-domicile/>>, besökt 2021-05-24

⁶⁹ Se Charney, J. I. (1999) s. 867.

⁷⁰ Se Linderfalk, m.fl. (2020) s. 63.

⁷¹ Se Linderfalk, m.fl. (2020) s. 65.

av stater i deras agerande, och i sitt omnämmande i UNCLOS befästs deras position som gällande sedvanerätt ytterligare.

Denna status har inte paragraf 3 uppnått än, och därmed förhåller den sig inte som bindande för de som inte ratificerat konventionen.⁷²

Anledningen till att paragraf 3 inte än uppnått statusen av sedvanerätt, är enligt Song att (1) det saknas statspraxis, och (2) det råder brist på *opinio juris*.⁷³ Flertalet stater gör fortfarande gällande EEZ kring landmassor som av allt att döma är en rock. Den till synes enda förändringen som skett till följd av paragraf 3 är det faktum att Storbritannien efter tillträdande till konventionen inte längre gjorde anspråk på ett EEZ kring den lilla landmassan Rockall. Detta kan man tolka som att Storbritannien inte ansåg art. 121 paragraf 3 som en del av sedvanerätten, eftersom de annars hade följt den även innan de ratificerade konventionen.⁷⁴

Faktumet att EEZ verkar vara en del av sedvanerätten men inte undantaget för rocks i artikel 121 paragraf 3 är intressant. Rent hypotetiskt innebär detta att en stat som inte ratificerat UNCLOS, likt USA, kan göra hävd på en EEZ på en landmassa som i UNCLOS hade räknats som en rock, men som i sedvanerätten inte har en sådan benämning.

---

⁷² Däribland USA.

⁷³ Se Song (2009) s. 164.

⁷⁴ Se Churchill & Lowe (1999) s. 164.

6 Analys

Vilka konsekvenser medför förlorandet av territorium för en ö-stats existens?

Frågan om vad som krävs för att en stat ska anses existera är ur denna uppsats begränsade perspektiv inte särskilt avancerat. Montevideokonventionen är en allmänt accepterad konvention med relativt okomplicerade krav, fast att det konstaterats att vissa punkter är viktigare än andra, såsom exempelvis statens territorium samt en regering som kan utöva viss makt över territoriet och dess befolkning.

Problemet i min frågeställning uppstår när det ska tas ställning till delfrågan om huruvida en stat kan förlora sitt territorium och fortfarande vara en stat. Det finns flera traditionella sätt för en stat att upphöra på detta sätt, men de inbegriper allt som oftast ett internationellt agerande som godkänts på båda sidor, där territoriet uppgår in i en annan stat tillsammans med staten som territoriet tillhört ursprungligen, men det har aldrig skett att ett territorium förlorats utan någon stats handling. Detta innebär att det vid en territorieförlust vållad av naturförändringar behövs tas hänsyn till mer teoretiska lösningar, såsom den tidigare Montevideokonvention *e contrario*, det vill säga att Montevideokonventionens krav uppställs även för det motsatta syftet än det den är skapt för. Istället för att visa på vad en stat behöver för att existera, så är en stats förlust av en av punkterna detsamma som att den existerande staten upphör. Förlusten av en stats territorium gör, om man väljer att se det ur detta perspektiv, att staten förlorat en av de grundläggande pelarna för sitt statsskap, och därmed går staten miste om sin rätt till att vara en regelrätt stat. Detta hade i sin tur antagligen lett till att staten inte kunnat sitta med i FN som stat längre, eftersom den inte hade erkänts den statusen enligt folkrätten, såsom rättsläget är idag.

Detta hade troligtvis lett till en situation likt den som Malteserorden befinner sig i idag. Vår tilltänkta ö-stat hade kunnat vara med och samtala och föra sina ord i FN-församlingarna, men hade inte varken räknats som en stat och

eller haft rösträtt. Som visat i kapitel 2.2 så beskyddas främst traditionella staters fri- och rättigheter på den internationella arenan, och UNCLOS och flera andra konventioner skär av mycket av den internationella arenan för det subjekt som inte är en stat. Därmed kan inte exempelvis ett folk göra gällande ett krav på en EEZ gentemot en stat, eftersom lagstiftningen som dikterar förutsättningarna endast angår stater.

Ett statsskap är därför av vikt att behålla, eller att erhålla, för de aktörer som önskar på ett ordentligt sätt påverka den internationella arenan.

Fortlevandet av staten är därmed något av en nja-fråga. En legal personlighet hade troligen levt kvar, den är som nämnt presumerad att överleva. Personligheten hade dock troligen fått en nedgradering i internationella sammanhang.

I frågan kring huruvida ö-statens rätt till maritima resurser fortlever vid förlust av territorium, så ser jag problem för staterna.

Ur hänseende till UNCLOS är eventuella nedgraderingar av öar till rocks en situation som jag räknar med sker innan statens upphörande blir aktuellt. En ö-stat förlitar sig mycket på sina resurser i vattnet, och att förlora sin EEZ är något som kommer att skada dem mycket hårt. De öar som ö-staten brukar för att hävda sin EEZ löper risk för att bli obeboeliga och därmed hamna i gränslandet mellan vad som är en rock och vad som är en ö. Dessa kommer ha markant mindre möjlighet att hävda rätt till EEZ, eftersom de behöver en befolkning eller ett ekonomiskt syfte. Den redan krisande nationen kommer sannolikt inte kunna uppfylla något av dessa kriterier och därmed tvingas släppa detta område. Detsamma gäller även för större nationer: öarna de har kommer med tiden att nedgraderas till rocks och tappa sin EEZ. Det finns en omdebatterad lösning i form av att förstärka öarna och artificiellt skapa exempelvis en ekonomisk aktivitet på ön för att förhindra att det kallas en rock. Faktumet kvarstår dock att det inte vore fullkomligt accepterat att landområdet då ens är en rock. Hade det naturligt varit översvämmat vid högsta tidvattnet och är tungt artificiellt förstärkt, finns ett argument för att ön inte längre erkänns som naturlig, och snarare är att anses som artificiell, likt Okinotorishima anses vara av bland annat Van Dyke.

Som jag nämnde i kapitel 5.8 finns en intressant paradox i sedvanerätten, i att den verkar acceptera GTKH:s ö-definition samt UNCLOS EEZ-bestämmelse, medan den inte verkar acceptera inskränkningen i paragrafen 3. Det är alltså inte helt omöjligt att det hade varit fördelaktigt för en nation som på kort tid ser sina ekonomiska rättigheter försvinna runt sina äldre öar som blir nedgraderade till ”rocks”, att snarare välja att dra sig ur UNCLOS och fortsätta att hävda sin EEZ.

7 Slutsats

Situationen är svår. Främst för att det finns en reell risk att det stundar en omvälvning av ö-staternas existens och position i världen, med de konsekvenser som detta kommer ha på deras befolkning. Men även ur ett juridiskt perspektiv är situationen svår. Doktrinen går isär med vad en kan tycka är moraliskt rätt och fel i en sådan här situation. Är det rättvist att låta en stat förlora så många rättigheter på grund av omständigheter denna stat troligen inte kan rå på? Förslag finns, men inget tycks viljas göras, och andra, mer fördelaktigt placerade stater väljer att neka förslag som kan tänkas ge dem ett ansvar utöver sina egna medborgare.

Det finns en diskussion kring huruvida hotade ö-stater hade kunnat annektera land köpt av andra stater, och undgått att gå under på detta sätt. Denna fråga går att undersöka vidare, och det finns flera som också gjort det. Utöver denna fråga finns det gott om obesvarade frågor. Debatten om artikel 121 är allt för djupgående för att ens bli ordentligt skrapad på ytan i denna uppsats, och vidrör väldigt många områden har det visat sig i mitt skrivande.

Territoriet är en vital del av en stat, en så vital del att det kan anses att staten inte existerar om den inte längre innehar ett territorium. Staten som personlighet kan leva vidare i internationella sammanhang och fortfarande verka exempelvis i FN, men som en jämlik stat ser jag inte en lösning i det rådande rättsläget.

Innan staten förgås, kommer dock statens rättigheter att förgås. Lösningen som jag sett i analysen ter sig mot att hotade ö-stater i väntan på ett förtydligande av artikel 121 UNCLOS helt enkelt bör avträda konventionen, i syfte att på ett säkert sätt fortsätta göra hävd på sina ekonomiska resurser. Även detta är ett befogat forskningsområde i sig självt.

Käll- och litteraturförteckning

Källor:

FN:s Generalförsamling (1956), *Report of the International Law Commission to the General Assembly*, vol. 2 Yearbook of the International Law Commission, U.N. Doc. A/3159

Internetkällor:

Geoffrey Lean, “Disappearing World: Global Warming Claims Tropical Island”, *The Independent* 24 December 2006
<<https://www.independent.co.uk/climate-change/news/disappearing-world-global-warming-claims-tropical-island-5331748.html>> besökt 19-05-2021

Land area (sq. km) – Monaco, World Bank,
<<https://data.worldbank.org/indicator/AG.LND.TOTL.K2?locations=MC>>, besökt 2021-05-24

“More registering disputed territories as official domicile”, *The Japan Times*
<<https://www.japantimes.co.jp/news/2011/02/24/national/more-registering-disputed-territories-as-official-domicile/>>, besökt 2021-05-24

Population, total – Tuvalu, World Bank,
<<https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL?locations=TV>>, besökt 2021-05-24

The Ministry of Foreign Affairs of Japan: Press Conference 1 (Feb. 2005)
<<http://www.mofa.go.jp/announce/press/2005/2/0201.html>>, besökt 2021-05-24

Jon Van Dyke, “Letter to the Editor, Speck in the Ocean Meets Law of the Sea”, *The New York Times* 21 January 1988
<<https://www.nytimes.com/1988/01/21/opinion/l-speck-in-the-ocean-meets-law-of-the-sea-406488.html>>, besökt 2021-05-24

Litteratur:

Burkett, Maxine (2011) ‘The Nation Ex-Situ: On Climate Change, Deterritorialized Nationhood and the Post-Climate Era.’ *Climate Law*, vol. 2, nr. 1, s. 345–374.

Charney, J. I. (1999). ‘Rocks that cannot sustain human habitation.’, *American Journal of International Law*, vol. 93, nr. 4, s. 863–876.

- Churchill, Robin R. & Lowe, Vaughan (1999), *The law of the sea*. 3 uppl., Manchester University Press
- Craven, Matthew C. R. (1998), 'The Problem of State Succession and the Identity of States under International Law'. *European Journal of International Law* vol. 9 nr. 1, s. 142–162.
- Crawford, James (2006), *The Creation of States in International Law*. 2 uppl., Oxford University Press.
- Guillotreau, Patrice & Campling, Liam & Robinson, Jan (2012), 'Vulnerability of small island fishery economies to climate and institutional changes', *Current Opinion in Environmental Sustainability*, vol. 4, nr. 3, s. 287–291.
- Henriksen, Anders (2019), *International Law*. 2 uppl., Oxford University Press.
- Hogdson, Robert D. & Smith, Robert W. (1976) 'The Informal Single Negotiating Text (Committee II): A Geographical Perspective'. *Ocean Development & International Law* vol. 3 nr. 3 s. 224–259.
- Kleineman, Jan (2013), 'Rättsdogmatisk metod' i Korling, Fredric & Zamboni, Mauro, *Juridisk metodlära*. Juristförlaget i Lund s. 21–45.
- Linderfalk, Ulf & Nilsson, Anna & Sjöstedt, Britta & Wong, Christoffer (2020), *Folkrätten i ett nötskal*. 3 uppl., Studentlitteratur.
- Rayfuse, Rosemary (2011) 'International law and disappearing states' *Environmental Policy and Law*, vol. 41, nr. 6, s. 281–287.
- Rayfuse, Rosemary (2009) 'W(h)ither Tuvalu? International Law and Disappearing States', *University of New South Wales Faculty of Law Research Series*, nr. 9.
- Shaw, Malcom N. (2014), *International Law*. 4 uppl., Cambridge University Press.
- Song, Yann-huei (2009), 'Okinotorishima: A "Rock" or an "Island"? Recent Maritime Boundary Controversy between Japan and Taiwan/China' i Hong, Seung-Yong & Van Dyke, Jon M., *Maritime Boundary Disputes, Settlement Processes, and the Law of the Sea*, Martinus Nijhoff Publishers, s. 145–175.
- Soons, Alfred H. A. (1974) 'Artificial Islands and Installations in International Law', *Law of the Sea Institute Occasional Paper*, nr. 22
- Symmons, Clive R. (1995) 'Some Problems Relation to the Definition of Insular Formations in International Law – Islands and Low-Tide Elevations', *Maritime Briefing*, vol. 1, nr. 5. Van Dyke, Jon M. & Brooks,

Robert A. (1983) 'Uninhabited Islands: Their Impact on the Ownership of the Oceans' Resources.', *Ocean Development and International Law*, vol. 12, nr. 3-4, s. 265-300.